

Yttrande angående SOU 2016:80 "En gränsöverskridande mediepolitik" För upplysning, engagemang och ansvar

Vi är inte utpekade som remissinstans men har valt att ge synpunkter på utredningen, eftersom vi i många år arbetat med frågor om demokrati och medier - i teori och praktik.

Sammanfattning

Vi välkomnar att presstödet ersätts med ett nytt mediestöd. Det är dags. Kartläggningen av mediemarknaden, den historiska återblicken, resonemangen om demokrati och analysen av medianvändarnas nya roll är väl genomförd. Men - att det gedigna underlaget inte fått genomslag i de konkreta förslagen är obegripligt. Lagen om mediestöd är så allmänt utformad att den kan tolkas på olika sätt. Preciseringar krävs. Likaså i mediestödsförordningen och i instruktionen till Myndigheten för press, radio och tv.

Lagen om mediestöd (s.27-28)

Om kritisk granskning av makten och uthållig kvalitativ nyhetsrapportering ska vara viktigt för att få mediestöd - ska det stå i lagen.

Detsamma gäller minoriteternas rättigheter i medieutbudet. De behöver formuleras i lagtexten för att få betydelse.

Det gäller även förhoppningen om en nationell kraftsamling för medie- och informationskunnighet.

Utan förankring i lagen blir det ingenting.

Lagtexten om mediestöd bör förtydligas enligt följande (föreslagna ändringar i kursiv stil):

§1 Denna lag innehåller bestämmelser om statligt stöd till juridiska personer som ger ut allmänna nyhetsmedier *oavsett spridningsform (mediestöd)*.

Med allmänna nyhetsmedier avses medier som har ett redaktionellt innehåll bestående av regelbunden allsidig nyhetsbevakning och kritisk granskning av för demokratin grundläggande processer.

§2 *Mediestöd syftar till att stärka demokratin i Sverige genom att främja allmänhetens tillgång till oberoende nyhetsförmedling samt möjlighet att ta del av och medverka till en mångfald av perspektiv i en bred samhällsdebatt. Som villkor för mediestöd får mediestödsnämnden ställa som krav att det allmänna nyhetsmediet är anslutet till ett medieetiskt system.*

§ 3 *Mediestöd kan ges till allmänna nyhetsmedier som präglas av principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet.*

§4 *Mediestöd kan ges till juridiska personer som i samband med sin ansökan visat hur man*
- främjat en redaktionskultur som uppmuntrar till självständig fördjupande journalistik och
granskning av makten
- främjat en redaktionskultur som ger journalisterna möjlighet att skaffa sig
specialkunskaper inom olika områden samt
hur man tänkt gå vidare.

§5 *Mediestöd kan ges till juridiska personer som i samband med sin ansökan visat hur man*
gått tillväga för att
- skapa mångfald i innehållet och bland redaktionella medarbetare
- utvärdera sina insatser när det gäller mångfald och representation samt
hur man tänkt gå vidare.

§6 *Mediestöd kan ges till juridiska personer som i samband med sin ansökan visat hur man*
i samverkan med skola, bibliotek och/eller folkbildning
- bidragit till medie- och informationskunnighet
- arbetat för att lära barn och unga att följa nyhetsflödet, navigera i medieutbudet och själva
medverka i den journalistiska bevakningen av sin närmiljö samt
hur man tänkt gå vidare.

§7 *Mediestöd får inte ges till allmänna nyhetsmedier som ges ut av myndigheter eller av verksamhet som finansieras genom lag (1989:41) om finansiering av radio och TV i allmänhetens tjänst.*

§8 *Mediestöd kan ges som produktionsstöd, distributionsstöd samt innovations- och utvecklingsstöd. Alla ansökningar ska vara skriftliga och innehålla en oberoende företagsekonomisk bedömning och marknadsanalys. Arbetet med stödgivning ska präglas av öppenhet och transparens.*

Prövning av ansökan om mediestöd

§9 *Ansökningar om mediestöd prövas av en särskild nämnd, mediestödsnämnden. Fem ledamöter nominerade av organisationer som företräder publicister, journalister och medieföretag ska ingå i nämnden. Samtliga på personligt mandat. Fem ledamöter från civilsamhället nominerade av organisationer som företräder bibliotek, skola och folkbildning ska ingå i nämnden. Samtliga på personligt mandat. Ordförande och vice ordförande ska vara eller ha varit jurister med domarerfarenhet.*

Bemyndigande

§10 *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om mediestöd.*

(Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.)

Resonemangen i forskningsantologin: Människorna, medierna och marknaden (SOU 2016:30) och delbetänkandet: Medborgarna och medierna (SOU 2015:94) samt motiveringarna för lagen i slutbetänkandet pekar alla i samma riktning. Mediestödet ska vara ett branschstöd men inte vilket som helst. Journalistiken är det viktiga. Demokratin - och journalistiken - ska stärkas.

Kostnaden för staten är preliminärt beräknad till 732,1 miljoner kronor för år 2020. Summan talar för preciserade krav för att ett nyhetsmedium överhuvudtaget ska komma ifråga för stöd.

Mediestödsförordning (s.29 - 37)

Vi är positiva till de förutsättningar för mediestöd som anges i §3 till och med §23 - utom när det gäller kravet på egenproducerat innehåll.

I förslaget anges (3§ första stycket 3) att stöd ska kunna ges till allmänna nyhetsmedier som har ett exklusivt, egenproducerat redaktionellt innehåll som utgör minst 20% av hela innehållet. Det är för lite för att göra skillnad. Genom hela utredningen betonas att idén är att stärka journalistiken som institution i samhället. I linje med denna målsättning anser vi att förutsättningen för stöd ska vara *ett exklusivt, egenproducerat redaktionellt innehåll som utgör minst 40% av hela innehållet*.

Ärendenas handläggning

Vi är positiva till den ordning som stadgas i §24 till och med §45.

Förordning med instruktion för Myndigheten för press, radio och tv (s.38 - 40)

Att Mediestödsnämnden föreslås bli en del av Myndigheten för press, radio och tv är utmärkt. Myndigheten kommer därmed att stärka sin profil som kulturmyndighet. Vi är överens om att nämndens sammansättning ska präglas av en jämn könsfördelning och av en mångfald av erfarenheter och perspektiv. Vi är även positiva till förslaget om att ordförande och vice ordförande ska vara eller ha varit ordinarie domare samt - att nämnden ska ansvara för sin verksamhet inför myndighetens ledning.

Vår kritik gäller nämndens sammansättning i övrigt och ledamöternas möjlighet till självständiga bedömningar. Förslaget anger att samtliga ledamöter (utöver ordförande och vice ordförande) ska utses efter nominering av organisationer som företräder publicister, journalister och medieföretag. Det stämmer inte med resonemangen i utredningen. Där betonas gång efter gång betydelsen av medieanvändarna, civilsamhället och samarbetet med bibliotek, skola och folkbildning.

Vi förordar en ändring så att fem ledamöter ska utses av regeringen nominerade av organisationer som företräder publicister, journalister och medieföretag och att fem ledamöter ska utses av regeringen nominerade av civilsamhället, organisationer som företräder bibliotek, skola och folkbildning. *Samtliga på personligt mandat.*

En ledamot från Svenska Dagbladet nominerad av en branschorganisation ska, enligt vår mening, inte representera sin tidning i första hand i nämnden. Inte heller ETC ska sitta i nämnden och bestämma om stöd till sina konkurrenter. Det blir helt ohållbart. De ledamöter regeringen utser från branschen ska äga förtroende i kraft av sin personliga publicistiska kompetens oavsett vilket medieföretag de för tillfället är knutna till. Motsvarande ska gälla för den journalist som nomineras av Journalistförbundet. Förtroendet som journalist och den personliga erfarenheten ska avgöra vem som utses. Inte förmågan att strida för fackliga frågor. Motsvarande ska gälla även för civilsamhällets ledamöter. Insikt om mediernas möjligheter i den demokratiska processen, engagemang för medie- och informationskunnighet samt erfarenheter av samverkan med medier ska vägleda nomineringarna och valet av ledamöter.

Författningsförslaget anger att ordförande, vice ordförande och övriga ledamöter ska utses av regeringen för en period om högst fyra år och att hälften av ledamöterna ska bytas ut vartannat år. Vi delar den avvägningen. Med tanke på den svårbedömda medieutvecklingen är det en fördel att ledamöterna i mediestödsnämnden successivt byts ut. Minst åtta ledamöter sammantaget från branschen och civilsamhället ska krävas för att nämnden ska vara beslutsför.

Lagtexten ska, enligt utredningens förslag, vara det stabila underlaget för framtidens mediepolitik. Lagen bör således kunna överleva ett regeringsskifte. Vi delar utredningens övervägande om att kommande eventuella justeringar av mediestödets konstruktion bör ske i mediestödsförordningen.

Karin Stigbrand Fil.Dr.
Lektor i journalistik 2000-2014
Tengdahlsgratan 21
116 48 Stockholm
karin.stigbrand@gmail.com
076-105 67 78

.....

Helena Danielsson Fil.Dr.
Docent i bild- och mediepedagogik
Lektor i bild 2006-2014
Pettersbergsvägen 74
129 40 Hägersten
helena.filmpedagogik@gmail.com
070-560 09 45

.....

Agneta Sommansson Bibliotekarie
Chef för pedagogiska utvecklingsfrågor
Sveriges Utbildningsradio 2001-2012
Bäckavägen 6
152 57 Södertälje
agneta.sommansson@telia.com
070-310 99 62

.....

